

Duurzaamheidsverslag 2023

Oog voor maatschappij en milieu

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?	3
Omdat u dat belangrijk vindt	4
Omdat wij er in geloven	5
Omdat we u een waardevast pensioen in een leefbare toekomst willen bieden	6
Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?	7
Beleggen in fondsen die investeren in duurzaamheid	8
We bouwen de CO2-uitstoot van onze portefeuille snel af	9
We beleggen in groene en sociale obligaties	10
Hoe oefent het Fonds invloed uit?	11
Door middel van actief aandeelhouderschap	12
Door gebruik te maken van ons stemrecht	13
Door bij onze beleggingen oog te hebben voor maatschappelijke dilemma's	14
2023 in cijfers	15
Welke ambities heeft het Fonds?	17
Het op lange termijn realiseren van net-zero aandelen- en obligatieportefeuilles	18
Het op korte termijn verder verduurzamen van onze beleggingen	19
Het behalen van een goede GRESB-score voor de vastgoedportefeuille	20

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

**Waarom belegt het Fonds
mijn geld duurzaam
en verantwoord?**

Wat doet het Fonds aan
duurzaam en verantwoord
beleggen?

Hoe oefent het Fonds
invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft
het Fonds?

Uw vraag en onze antwoorden

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Vorige pagina

Volgende pagina

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Omdat u dat belangrijk vindt

In 2022 en 2023 hebben we onderzoek laten doen naar uw tevredenheid over Pensioenfonds ING en naar uw mening over het door ons gevoerde beleid. Daarin werd een aantal specifieke vragen gesteld over duurzaam en verantwoord beleggen. Zo'n 800 mensen namen er in 2023 aan deel.

Van de respondenten is ongeveer driekwart het er (helemaal) mee eens dat het Fonds in zijn beleggingen rekening moet houden met hoe bedrijven en landen omgaan met mensen, het milieu en de maatschappij. Inmiddels weet de meerderheid dat we dit ook daadwerkelijk doen. 70% van de pensioengerechtigden vindt dat we u er goed over informeren (is het er (helemaal) mee eens) tegen 46% van de gewezen deelnemers. Over het belang van duurzaam en verantwoord beleggen lijkt bij de grootste groep deelnemers dus geen twijfel te bestaan. Daarbij is 69% het er (helemaal) mee eens dat duurzaam en verantwoord beleggen en financieel rendement prima hand in hand kunnen gaan.

Natuurlijk past er in die positieve benadering ook een kanttekening: niet meer dan 38% is bereid een iets lager pensioen te accepteren als de beleggingen bijdragen aan het verbeteren van milieu en/of maatschappij. We begrijpen dat; u verwacht terecht dat we in onze beleggingskeuzes scherp zijn en financieel rendement niet uit het oog verliezen.

We zijn ons bij het Fonds zeer bewust van onze verantwoordelijkheid voor uw financiële toekomst. Daarbij is het onze overtuiging dat duurzaam en verantwoord beleggen op lange termijn waarde toevoegt aan zowel de financiële gezondheid van bedrijven als aan een duurzame wereld voor toekomstige generaties. 69% van de mensen die deelnamen aan het onderzoek blijkt het daar (helemaal) mee eens te zijn. U geeft ons daarbij mee dat bij de beleggingskeuzes die we maken zorg voor mensenrechten, klimaat, natuur/milieu en anti-corruptie er voor u uit springen. Daar kunnen we ons uitstekend in vinden!

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

[Vorige pagina](#)

[Volgende pagina](#)

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Omdat wij erin geloven

Uitvoerend bestuurder Wim van Iersel van Pensioenfonds ING spreekt namens zijn hele team als hij uitlegt waarom duurzaam en verantwoord beleggen een belangrijke rol is gaan spelen in het totale beleggingsbeleid van het Fonds.

“We ontwikkelen ons min of meer parallel aan hoe we in de maatschappij steeds nadrukkelijker aandacht hebben gekregen voor het doorgeven van een leefbare aarde aan volgende generaties. Daarin voelen we onze verantwoordelijkheid. In een verder verleden keken we bij onze beleggingskeuzes al naar waarden als anti-corruptie, arbeidsomstandigheden en klimaat en milieu. We zijn dat jaren geleden gaan formaliseren in ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Later hebben we de naam ervan omgedoopt naar wat het feitelijk is: duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid. Daarin houden we rekening met meer factoren, zoals mensenrechten en gezondheid.

De stem van onze deelnemers is altijd beslissend geweest voor onze beleidskeuzes en dat is onveranderd. Inmiddels durf ik te stellen dat duurzaam en verantwoord handelen in onze genen zit. In ons beleidsplan 2023-2026 gaan de financiële en duurzaamheidsdoelstellingen hand in hand en deze zijn daarmee voor mij en al mijn collega's bij het Fonds nóg vanzelfsprekender geworden.”

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

[Vorige pagina](#)

[Volgende pagina](#)

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Omdat we u een waardevast pensioen in een leefbare toekomst willen bieden

“Natuurlijk is de eerste gedachte die bij iedereen opkomt als het om pensioen gaat, dat een goed rendement belangrijk is”, vertelt beleggingsstrateeg Hellen Goorse van Pensioenfonds ING. “Dat is terecht, maar om tot een waardevast pensioen te komen moeten we ook de effecten van beleggingen op de maatschappij meewegen.”

Om duidelijk te maken hoe dat in de praktijk werkt, geeft ze een voorbeeld van beleggingen in voedsel. “Stel dat we namens onze deelnemers zouden beleggen in voedselproducenten die hoge winsten maken zonder te letten op voldoende biodiversiteit en een verantwoorde productiemethode. Dan zouden door effecten van bijvoorbeeld klimaatopwarming en watertekort op de lange termijn oogsten kunnen mislukken. Datzelfde voedsel wordt dan veel duurder, wat betekent dat je er als consument uiteindelijk meer voor moet gaan betalen. Als wij en andere grote investeerders alleen zulke beleggingen zouden doen, wordt voor onze deelnemers het levensonderhoud duurder. Hun pensioen wordt daarmee minder waard.”

Het is dus belangrijk dat door verstandig te beleggen de wereld ook leefbaar blijft. Hellen Goorse: “We leggen onze beleggingen daarom langs de lat van het milieu, maatschappij en behoorlijk bestuur. In jargon heet dat ESG, dat staat voor Environmental, Social en Governance. Door te beleggen in bedrijven en instellingen die onder meer mensenrechten respecteren, de klimaattransitie ondersteunen en helpen realiseren, dragen we bij aan een leefbare toekomst.”

Het duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid geldt voor alle beleggingen, waaronder onze aandelen- en obligatieportefeuille. “Onze aandelenportefeuille is relatief klein. Met obligaties zorgen we ervoor dat we aan onze verplichtingen kunnen voldoen: het uitbetalen van de pensioenen. Overigens verschuiven we in die portefeuille ook steeds meer naar groene en/of sociale obligaties. Beleggingen in aandelen zijn the icing on the cake. Met dat deel van de portefeuille kunnen we extra rendement behalen, voor een waardevast pensioen.”

Bekijk het actuele overzicht van onze beleggingen →

Klik op de link of scan de QR code

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Vorige pagina

Volgende pagina

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds
mijn geld duurzaam
en verantwoord?

**Wat doet het Fonds aan
duurzaam en verantwoord
beleggen?**

Hoe oefent het Fonds
invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft
het Fonds?

Uw vraag en onze antwoorden

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Beleggen in fondsen die investeren in duurzaamheid

Pensioenfonds ING is in 2023 gestart met investeren in het ASR Dutch Farmland Fund. ASR richt zich op Nederlandse landbouwgronden. Het Farmland Fund faciliteert agrarische ondernemers in grondzaken, focust op klimaat-slimme boeren en biedt institutionele investeerders een stabiel rendement.

“Duurzaam beleggen gaat niet ten koste van rendement”, is Wim van Iersels duidelijke antwoord. “We zijn van mening dat we juist in tijden van crisis de uitgezette koers moeten continueren. Wij zijn ervan overtuigd dat we hiermee een steentje bijdragen aan een betere wereld. De financiële doelstelling van Pensioenfonds ING staat voorop: het betalen en waar mogelijk verhogen van de pensioenen, nu en in de toekomst. En dat willen we graag op een maatschappelijk verantwoorde manier doen.”

“Als Pensioenfonds ING hebben we een sterke focus op langetermijnwaardecreeatie voor ondernemers, investeerders en de leefomgeving. De portefeuille van het ASR Dutch Farmland Fund is in meer dan een eeuw opgebouwd. Alle pachttermijnen duren 26 jaar of langer, wat zorgt voor een stabiele inkomstenstroom.

Dit sluit aan bij de langjarige verplichtingen die wij als Fonds hebben naar onze deelnemers. Ook past het bij de groei-ambitie die we hebben voor de verdere verduurzaming van onze portefeuille. De keuze om te investeren in ASR is daarmee deels financieel én deels duurzaam gedreven.”

René Lorrier
Investment manager Pensioenfonds ING

Prestaties boven verwachting

“Terugkijkend op het eerste jaar heeft ASR Farmland Fund goed gepresteerd. “Qua performance presteert het zelfs iets boven de verwachtingen die we als Pensioenfonds ING hadden. Daarom hebben we boven op de 100 miljoen euro nog eens 50 miljoen extra geïnvesteerd.”

Ook het aantal agrarische ondernemers dat zich bij ASR heeft aangesloten is vorig jaar toegenomen. Om precies te zijn van 1.631 boeren in 2022 naar 1.741 in 2023. Wat René Lorrier verder als positief beoordeelt, is de mate van transparantie over wat het landbouwfonds doet en hoe het presteert. “Het is mooi om te zien dat ze bij ASR de lat steeds iets hoger leggen en dat wij door te investeren in hun landbouwfonds ook een steentje bij kunnen dragen aan de verduurzaming van landbouwgrond en diversiteit in Nederland.”

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

We bouwen de CO2-uitstoot van onze portefeuille snel af

Onze deelnemers vragen met regelmaat hoe het nu precies zit met de afbouw van de CO2-uitstoot van de portefeuille van het Fonds. Dick de Kruijk, voorheen werkzaam bij ING, ziet bijvoorbeeld graag een cijfermatige verantwoording. “Als de portefeuille in 2050 CO2-neutraal moet zijn, ben ik benieuwd welke stappen daarvoor genomen moeten worden. Is het mogelijk om aan te geven wat de CO2-uitstoot was in 2022 en wat de doelstellingen zijn voor 2023, 2025 en 2030?”

Beleggingsstrateeg Guido Vessaz van Pensioenfonds ING is er helder over: “In 2050 willen we dat onze aandelen- en obligatieportefeuille netto nul CO2-uitstoot heeft. Dat is in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. In 2019 hebben we de CO2-emissie in kaart gebracht. Sindsdien zijn we gaan sturen op de broeikasgasuitstoot van onze beleggingen.

We zijn strenger geworden in welke bedrijven we willen beleggen in de fossiele brandstofindustrie. Daarnaast zetten we steeds striktere limieten op de broeikasgasuitstoot van onze beleggingen. Dit heeft ervoor gezorgd dat de broeikasgasuitstoot van de beleggingen door de jaren heen structureel is afgenomen.

Onze ambitie is om naar 2050 toe jaarlijks een zodanige reductie te behalen dat we uiterlijk in dat jaar per saldo geen uitstoot meer hebben in onze portefeuille.” In deze tabel hebben we de daling inzichtelijk gemaakt.

Ellen Mulder vraagt zich af waarom Pensioenfonds ING niet helemaal stopt met beleggen in bedrijven die omzet uit olie of gas halen.

Overigens ligt er geen blauwdruk die leidt tot de juiste keuzes waarmee de gewenste afbouw verantwoord kan worden bereikt. Veel mensen suggereren bijvoorbeeld een ban van de grote oliemaatschappijen. Zo ook Ellen Mulder, voorheen werkzaam bij ING: “Wat maakt dat Pensioenfonds ING niet helemaal stopt met beleggen in bedrijven die omzet uit olie of gas halen?”

“De huidige economie en onze welvaart is door de jaren heen opgebouwd, waarbij fossiele brandstoffen een belangrijke rol speelden. De transitie naar een schonere economie met welvaartsbehoud kan niet van de ene op de andere dag plaatsvinden. Bij het Fonds kijken we naar de mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan deze transitie.

Met onze klimaatstrategie geven we een duidelijk signaal af. We zijn steeds strengere criteria gaan gebruiken voor producenten en grootverbruikers van fossiele brandstoffen. Het resultaat is dat onze beleggingen in de fossiele brandstofindustrie in de afgelopen jaren aanzienlijk zijn afgenomen.

We sluiten niet alle fossiele brandstofbedrijven uit. Er zijn namelijk ook bedrijven in deze sector die bijdragen aan de transitie naar een schonere economie.”

Guido Vessaz

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

We beleggen in groene en sociale obligaties

Pensioenfonds ING belegt een groot deel van uw pensioenvermogen in hoog kredietwaardige Europese staatsobligaties. Feitelijk vormen die obligaties de kern van het vermogen dat we beheren. We zien in de afgelopen jaren het aanbod van groene en sociale obligaties groeien en daar maken we gebruik van. Hiermee dragen we concreet bij aan het realiseren van een of meerdere groene doelen.

De Europese Unie (EU) is een grote uitgever van dit type obligaties en gebruikt deze financieringsvorm om positieve effecten te behalen voor het klimaat, milieu of sociale voorzieningen, of om negatieve effecten erop te beperken. Ons doel voor 2023 was om het aandeel van groene en sociale obligaties in onze staatsobligatieportefeuille te laten groeien naar 10%. We hebben het jaar afgesloten met een aandeel van 10,9%, dus de groei verloopt, net als in 2022 het geval was, sneller dan verwacht.

Naast de beleggingen in obligaties van de EU hebben we ook aandacht voor obligaties van individuele landen. Zo participeert het Fonds in een Nederlandse staatslening waaruit zonne- en windenergie wordt gefinancierd en inspanningen worden gedaan om het energielabel van panden in de publieke, commerciële en industriële sectoren met ten minste twee niveaus te verhogen. Het uiteindelijke doel van deze financiering is om 30% energiebesparing te realiseren in bebouwde gebieden.

Wat zijn obligaties?

Obligaties zijn leningen die worden uitgegeven door overheden, en soms ook door bedrijven, die geld nodig hebben. Als belegger leent het Fonds dus geld uit aan een overheid of ondernemer. Daarvoor ontvangen we een vergoeding in de vorm van rente. Obligaties zijn een relatief veilige manier om te beleggen. Bij Pensioenfonds ING gebruiken we ze om onze doelstelling 'een waardevast pensioen op een duurzame wijze' te behalen.

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

[Vorige pagina](#)

[Volgende pagina](#)

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds
mijn geld duurzaam
en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan
duurzaam en verantwoord
beleggen?

Hoe oefent het Fonds
invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft
het Fonds?

Uw vraag en onze antwoorden

Hoe oefent het Fonds invloed uit op duurzame en verantwoorde beleggingen?

Vorige pagina

Volgende pagina

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

Door middel van actief aandeelhouderschap

Als actieve aandeelhouder mengt Pensioenfonds ING, of de partijen die we daarvoor een mandaat hebben gegeven, zich actief in het beleid van de ondernemingen en instellingen waarvan we aandeelhouder zijn. In jargon heet dat engagement. Op deze wijze hebben we ons gemengd in het beleid achter talloze van onze beleggingen. Vier sprekende voorbeelden uit 2023:

1. Nike

Als reactie op de gevolgen van de coronapandemie voerde sportschoenenmerk Nike een ‘flexibelere’ beloningsstructuur voor de korte termijn. We hebben onze zorgen geuit over het gebrek aan transparantie van deze regeling. De onderneming is teruggekeerd naar de oorspronkelijke opzet, waarbij kortetermijnbonussen worden verdiend op basis van doelstellingen over een heel jaar.

2. Samsung Electronics

We voerden een dialoog met deze Zuid-Koreaanse elektronicafabrikant over onderwerpen als het verbeteren van de rapportage over de niet-financiële strategie, de kapitaaluitgaven en de samenstelling van de raad van bestuur. Sinds het begin is de diversiteit van het bestuur verbeterd en het aantal onafhankelijke bestuurders vergroot. Alle belangrijke investeringsbesluiten worden nu beoordeeld door het bestuur. Daarnaast heeft Samsung de strategie voor elk van haar activiteiten gepubliceerd.

3. Walmart

Deze Amerikaanse levensmiddelenonderneming ligt al geruime tijd onder vuur vanwege haar lage startloon. Onze dialoog is erop gericht dat Walmart een beoordeling uitvoert van eerlijk loon en de minimumlonen voldoende verhoogt. Per maart 2023 is na feedback van werknemers onder meer een verhoging van het minimumloon van 17% doorgevoerd. Hoewel deze wijzigingen nog niet geheel voldoen aan de eerlijke lonen en achterblijven bij branchegenoten zijn er goede eerste stappen gezet.

4. Mondelez International

Dit is een van de grootste snackproducenten ter wereld, waaronder van chocola. Cacao is een van de vijf grondstoffen met het hoogste ontbossingsrisico. We zijn voortdurend in gesprek, waarbij we vooral aandringen op integratie van inspanningen voor bosherstel in het operationele model. In 2023 heeft Mondelez daarin stappen gezet, waaronder de vastlegging van duidelijke doelen voor herstel binnen en buiten boerenbedrijven. Een eerste stap naar een ambitieuze benadering voor biodiversiteit is gezet.

Bekijk het engagement rapport (active ownership report) voor een overzicht van de onderwerpen en thema’s waarover wij gesprekken hebben gevoerd met ondernemingen en de voortgang per thema. U leest hierin ook meer achtergrondinformatie over actuele gesprekken.

Bekijk het engagement rapport →

Klik op de link of scan de QR code

In 2023 met ondernemingen gevoerde dialogen per onderwerp

Milieu	74
Sociaal	41
Corporate governance	35
Stemgerelateerd	17
Sustainable Development Goals	32
Wereldwijde controverse	10
Totaal	209

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

Door gebruik te maken van ons stemrecht

Naast invloed uitoefenen op het beleid van ondernemingen en instellingen door middel van dialoog, stemt Pensioenfonds ING als aandeelhouder tijdens aandeelhoudersvergaderingen. In 2023 heeft het Fonds dat tijdens 2.648 vergaderingen ook daadwerkelijk gedaan. In ons stembeleid hebben we regels opgenomen over onze visie op goed ondernemerschap. Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar de diversiteit van het bestuur en naar het beloningsbeleid. Ook letten we er bijvoorbeeld scherp op of een bedrijf of instelling actief deelneemt aan de klimaattransitie en of er een klimaatplan is dat wordt gevolgd.

Als een dergelijk onderwerp tijdens een aandeelhoudersvergadering wordt geagendeerd toetsen we dat aan het beleid van het Fonds en brengen we gericht een stem uit. Past een voorstel niet bij ons beleid, dan stemmen we tegen. Feitelijk keuren we dan het beleid van het management op dat onderwerp af. Dit zijn besluiten waarbij we regelmatig samen optrekken met andere aandeelhouders, waardoor we onze invloed vergroten. Bekijk het **stemoverzicht** om te zien hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin we aandeelhouders-rechten hebben. Of bekijk het stemrapport (active ownership report) voor een overzicht van het aantal vergaderingen waarbij wij gestemd hebben en ons stemgedrag per voorstelcategorie.

Bekijk het engagement rapport →
Klik op de link of scan de QR code

De bemoeienis van het Fonds met het beleid van een bedrijf of instellingen waarvan we aandeelhouder zijn, gaat in bepaalde gevallen overigens verder dan stemmen op ingebrachte voorstellen. We dienen soms samen met andere aandeelhouders of zelf een zogeheten aandeelhouders-voorstel in. Over het algemeen is dat gericht tegen het beleid van het management. Er wordt dan een voorstel gedaan over een onderwerp dat voor ons – of voor een groep aandeelhouders waarin we ons hebben verenigd – hoge prioriteit heeft.

Een voorbeeld van ons stemgedrag in 2023

Aandeelhouders van Philips, waaronder Pensioenfonds ING, hebben tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering 2023 geen decharge verleend aan het bestuur. Dit betekent dat aandeelhouders zich het recht voorbehouden om de bestuurders aansprakelijk te stellen

voor een onbehoorlijke vervulling van hun taken. Een en ander heeft te maken met veelvuldige problemen met apneu-apparaten.

Tijdens de jaarvergadering werd vooral Frans van Houten, de voormalige topman van Philips, niet ontzien omdat hij zijn bonus over 2022 opeiste terwijl aandeelhouders grote koersverliezen leden.

In 2023 met ondernemingen gevoerde dialogen per onderwerp

Totaal aantal vergaderingen waar Pensioenfonds ING heeft gestemd	2.648
Totaal aantal agenda-items gestemd	28.462
Percentage vergaderingen met minstens één stem tegen het management	62%

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

Door bij onze beleggingen oog te hebben voor maatschappelijke dilemma's

Maatschappelijke dilemma's spelen een belangrijke rol in de keuzes die we bij Pensioenfonds ING maken in onze beleggingsprocessen.

Enkele voorbeelden van dergelijke, vaak niet eenvoudige dilemma's:

- Een bekende Amerikaanse fabrikant van elektrische auto's investeert doorlopend in duurzaamheid, maar laat steken vallen op het gebied van ondernemingsbestuur en werknemersrechten.
- Door grote vraag naar soja, als verantwoord alternatief voor vlees, worden in het Amazonegebied massaal bomen gekapt voor de sojaproductie.

In de media en door natuur- en klimaatorganisaties wordt er om begrijpelijke redenen vaak één specifiek onderwerp uitgelicht. Bijvoorbeeld 'fossiel is slecht', of 'stop met bomenkap'. Beleggingsstrateeg Hellen Goorse van Pensioenfonds ING zegt er het volgende over: "Wij kijken naar beleggingen vanuit ons perspectief, dat van een duurzaam en verantwoord investeerder. Daarbinnen benaderen we de aantrekkelijkheid van beleggingen op een meer holistische manier; we kijken niet alleen naar het rendement, maar naar het hele plaatje.

Zo proberen we de grootste schendingen aan te pakken, bijvoorbeeld aan de hand van de OESO-richtlijnen voor goed ondernemersbestuur. We kunnen niet voor elk probleem bij een onderneming dat bedrijf uit onze portefeuille halen, want dan kunnen we nergens meer in beleggen."

"Wij kijken naar beleggingen vanuit ons perspectief, dat van een duurzaam en verantwoord investeerder. Daarbinnen benaderen we de aantrekkelijkheid van aandelen op een meer holistische manier; we proberen naar het hele plaatje te kijken."

Duurzaam en verantwoord beleggen betekent dus ook dat in de praktijk zorgvuldig moet worden omgegaan met maatschappelijke dilemma's. "Producten van producten waar we niets mee te maken willen hebben, zoals controversiële wapens, tabak of palmolie, **sluiten we uit**. Waar het gaat om bedrijfsvoering proberen we op ethische wijze – geholpen door internationale richtlijnen – besluiten te nemen.

Als er een controverse ontstaat, bijvoorbeeld omdat een bedrijf op een zogeheten watchlist wordt geplaatst of een land op de VN-sanctielijst, heeft dat onze aandacht en sturen we bij."

Een voorbeeld van ons stemgedrag in 2023

Palmolie is een plantaardig product, dat breed wordt veroordeeld. En dat heeft redenen:

- de productie ervan gaat vaak gepaard met ontbossing;
- het bevat veel verzadigde vetten die het risico op hart- en vaatzieken verhogen;
- er spelen soms sociale kwesties, zoals slechte arbeidsomstandigheden en schending van de rechten van inheemse gemeenschappen;
- het raffinageproces kan leiden tot de vorming van schadelijke stoffen.

Tegelijkertijd is dezelfde palmolie een veelvuldig gebruikte grondstof voor bijvoorbeeld frituurolie, koekjes, chips, sauzen, margarine en kruidenmengsels en is het de basis voor een zeepvervanger die veel wordt gebruikt in cosmetica en schoonmaakmiddelen.

Bij Pensioenfonds ING hebben we in 2023 zo'n 160 palmolieproducenten uitgesloten van onze beleggingsportefeuille. En toch volgen we de ontwikkelingen rond deze grondstof op de voet. Het is namelijk wel degelijk mogelijk om palmolie duurzaam te produceren. Bedrijven die hun bedrijfsvoering in overeenstemming brengen met de normen van de Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) maken dat waar. Zij hebben nu al ten minste 80% van hun plantages RSPO-gecertificeerd. Deze bedrijven komen wél in aanmerking voor onze beleggingsportefeuille.

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

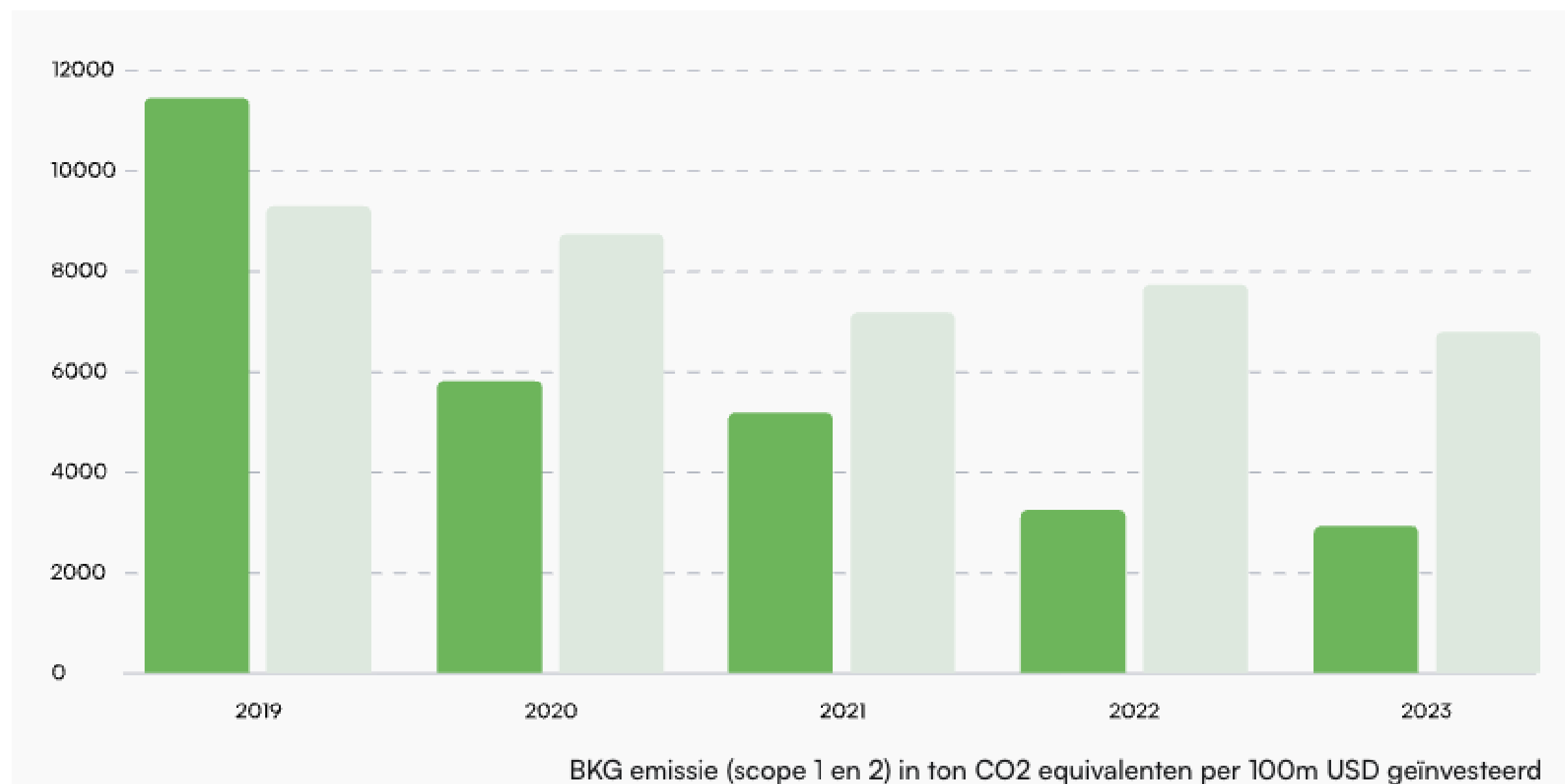
2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Grafiek relatieve CO₂ voetafdruk

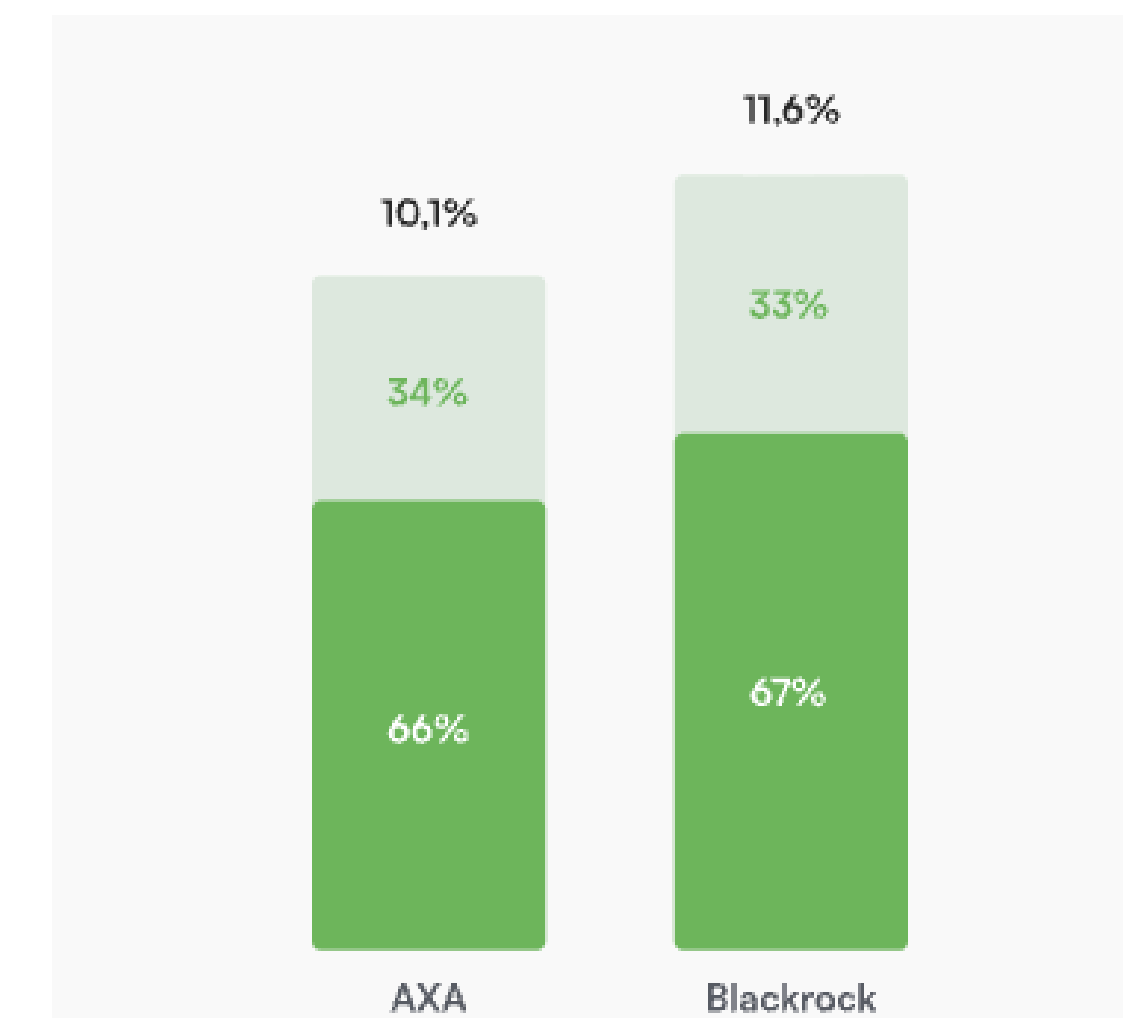
De broeikasgasemissie (BKG) van de beleggingen van het Fonds is in de afgelopen vijf jaren scherp gedaald tot een waarde die ruim de helft lager is dan de emissie van vergelijkbare pensioenfondsen (benchmark).

● Pensioenfonds ING ● Benchmark

Groene en sociale obligaties

● Groene ● Sociale

Het doel voor eind 2023 was om ten minste 10% van de nominale staatsobligaties te beleggen in groene en sociale obligaties. Onze externe vermogensbeheerders AXA en BlackRock hebben deze doelstelling behaald.

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Invloed tijdens aandeelhoudersvergaderingen en dialogen

Vergaderingen gestemd

2.648

Agendapunten vergaderingen

28.462

Vergaderingen met ten minste
1 stem tegen management

62%

Dialogen met bedrijven over
duurzaamheid en goed bestuur

209

Uitsluitingen

Landen

87

Bedrijven

9.862

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds
mijn geld duurzaam
en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan
duurzaam en verantwoord
beleggen?

Hoe oefent het Fonds
invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft
het Fonds?

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds
mijn geld duurzaam
en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan
duurzaam en verantwoord
beleggen?

Hoe oefent het Fonds
invloed uit?

2023 in cijfers

**Welke ambities heeft
het Fonds?**

Uw vraag en onze antwoorden

Welke ambities heeft het Fonds?

Vorige pagina

Volgende pagina

Welke ambities heeft het Fonds?

Het op lange termijn realiseren van net-zero aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles

In de afgelopen jaren heeft Pensioenfonds ING CO2-reductiedoelstellingen opgelegd aan alle aandelen- en bedrijfsobligatiemandaten. Er zijn daarnaast stringenter criteria opgesteld voor bedrijven in de fossiele brandstofindustrie om opgenomen te worden in het beleggingsuniversum.

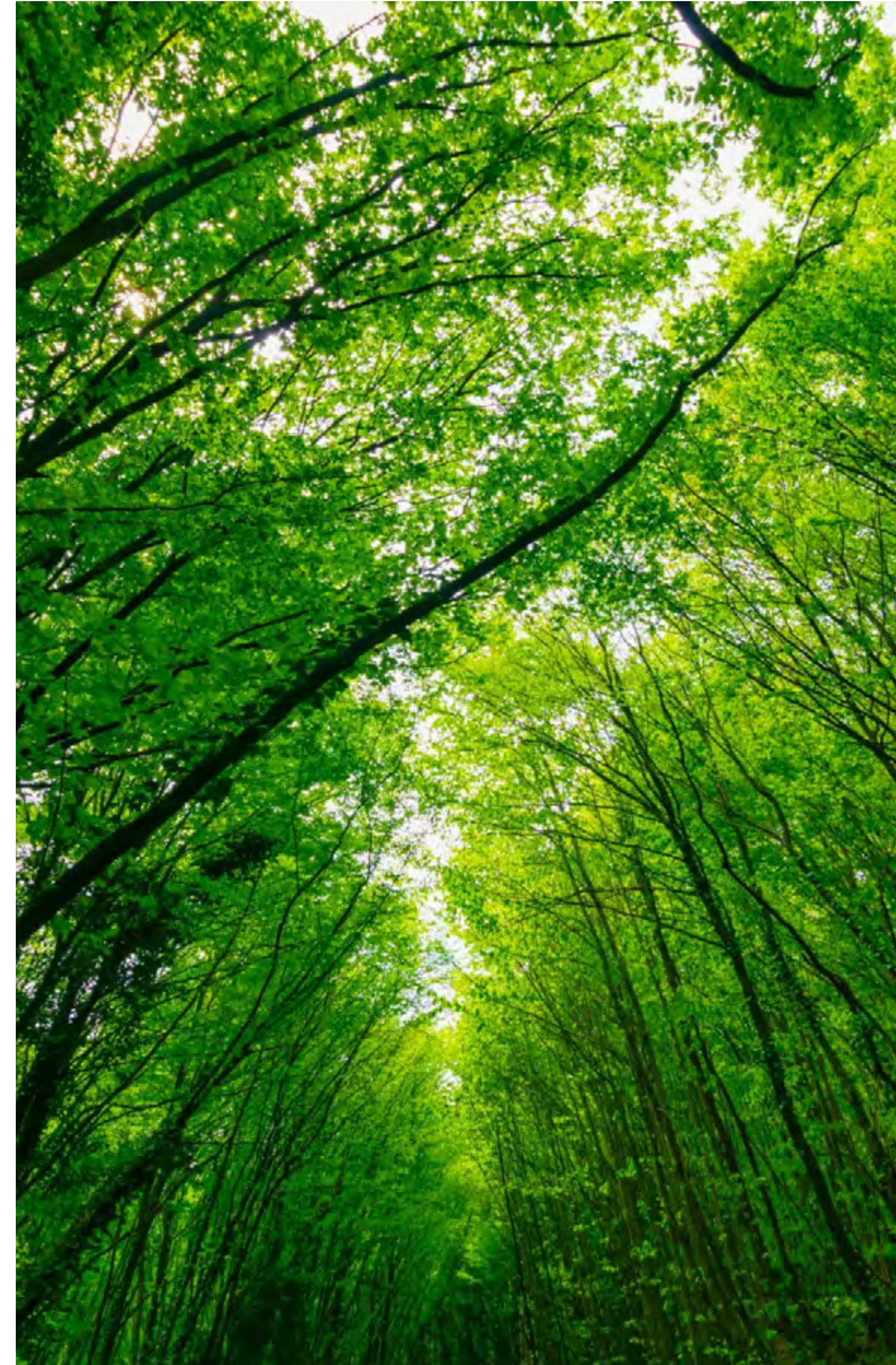
Deze CO2-reductiedoelstellingen waren gebaseerd op een afname ten opzichte van de marktgewogen benchmarks die het Fonds hanteert. De laatste jaren zijn er veel nieuwe klimaatstrategieën ontwikkeld. Het is daarom van belang om de klimaatstrategie van het Fonds periodiek te evalueren.

Tijdens de laatste evaluatie kwam naar voren dat we met onze huidige strategie de klimaatrisico's hebben verkleind. Vervolgens diende de vraag zich aan of de klimaatstrategie verder kon worden ontwikkeld aan de hand van langetermijndoelstellingen. We hebben toen verschillende langetermijnstrategieën tegen elkaar afgezet met uiteenlopende ambitieniveaus.

Op basis daarvan hebben we bij het Fonds de ambitie uitgesproken om te streven naar een broeikasgasneutrale beleggingsportefeuille in 2050 die in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Dit houdt in dat we ernaar streven om de broeikasgasuitstoot van de beleggingen te maximeren zodat deze consistent is met een temperatuurstijging van rond de 1,5 graden ten opzichte van het pre-industriële niveau.

Deze strategie komt er in de praktijk op neer dat de maximale broeikasgasuitstoot van de beleggingen per jaar steeds restrictiever wordt. Dit kan betekenen dat de beleggingsmogelijkheden beperkter worden door de jaren heen. Dit laatste hangt samen met de snelheid waarmee de transitie naar een koolstofarme economie zich voltrekt. Het Fonds is zich hiervan bewust en evalueert zijn strategie periodiek.

Momenteel hanteren drie van onze vier aandelenmandaten een langetermijn-CO2-reductiedoelstelling die in lijn is met de gestelde ambitie. Met de resterende aandelenmanager in opkomende markten en de bedrijfsobligatiemanager voeren we gesprekken over hetzelfde onderwerp. De verwachting is dat in 2024 alle aandelen- en bedrijfsobligatiemandaten een langetermijn-CO2-reductiedoelstelling hanteren.

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

[Vorige pagina](#)

[Volgende pagina](#)

Welke ambities heeft het Fonds?

Het op korte termijn verder verduurzamen van onze beleggingen

We hebben bij het Fonds de ambitie om de beleggingen de komende jaren verder te verduurzamen. De financiële doelstelling van een waardevast pensioen staat daarbij voorop. Hierbij geven we extra aandacht aan de duurzaamheidsthema's die u belangrijk vindt. Zo hebben we in de afgelopen periode verschillende stappen gezet om de beleggingen te laten aansluiten op uw duurzaamheidsvoorkeuren. U gaf in het deelnemersonderzoek aan dat het Fonds daarbij geen koploper hoeft te zijn, maar ook dat het nog best een tikkeltje ambitieuzer mag.

Beleggingsstrateeg Guido Vessaz van Pensioenfonds ING legt uit waar in 2024 de prioriteiten liggen: "Om invulling te geven aan de ambitie van het Fonds zullen we de verduurzaming van de beleggingen verder vormgeven. Hierbij richten we ons vooral op de thema's klimaat & milieu en gezondheid. In de eerste helft van dit jaar leggen we de nadruk op het voldoen aan duurzaamheidswetgeving. Zo zijn we verplicht om u te informeren over onze duurzaamheidsinspanningen en om over de voortgang ervan te rapporteren op de website en in het jaarverslag. Daarnaast zullen we in deze periode voor alle aandelenmandaten en bedrijfsobligatiemandaten een langetermijn-broekasgasneutrale (net-zero) strategie implementeren.

In de tweede helft van 2024 worden de prioriteiten verlegd. "Dan zullen we ons vizier richten op de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties. We zullen de beleggingen afstemmen op de SDG's, te beginnen met het wereld-aandelenmandaat. Tot slot zullen we naar specifieke beleggingen kijken die een positieve bijdrage leveren aan de duurzaamheidsthema's die u belangrijk vindt, zoals milieu, klimaat en gezondheid."

Guido Vessaz
Beleggingsstrateeg Pensioenfonds ING

Het Fonds hoeft geen koploper te zijn, maar wil zich meten met Nederlandse (ondernemings)pensioenfonds van vergelijkbare omvang. Om dit te meten nemen we deel aan de VBDO- en UN PRI-benchmarks. Hierdoor krijgen we bij het Fonds een beeld van hoe ons beleid, de beleggingen, communicatie en governance met betrekking tot verantwoord en duurzaam beleggen zich verhouden tot andere Nederlandse pensioenfonds. Door de verhoogde aandacht binnen het Fonds de afgelopen jaren voor verantwoord en duurzaam beleggen zijn we ten opzichte van andere pensioenfonds opgeschoven in de ranglijsten.

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Welke ambities heeft het Fonds?

Het behalen van een goede GRESB-score voor de vastgoedportefeuille

Pensioenfonds ING streeft ernaar dat eind 2026 70% van de waarde van de vastgoedportefeuille ten minste een 4-sterren GRESB-rating heeft. Eind 2023 bedroeg dit percentage 53%.

GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) is een onafhankelijke benchmark die vastgoedfondsen en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt en vergelijkt op hun duurzaamheidsprestaties. Een GRESB-score geeft inzicht in ESG-prestaties in de loop van de tijd en ten opzichte van andere vastgoedfondsen. Een vastgoedfonds kan minimaal 1 en maximaal 5 sterren behalen; hoe beter de duurzaamheidsprestaties ten opzichte van branchegenoten des te hoger de score is en hoe meer sterren worden toegekend. ESG staat voor Environmental, Social en Governance. We leggen beleggingen langs de lat van het milieu, maatschappij en behoorlijk bestuur.

Pensioenfonds ING beschouwt een vastgoedfonds als duurzaam wanneer het participant is van GRESB met een minimale score van 4 sterren en wanneer het zich heeft gecommitteerd aan het Klimaatakkoord van Parijs. Investment manager René Lorrier van Pensioenfonds ING: “We willen dat 70% van de vastgoedportefeuillewaarde in 2026 minimaal 4 sterren heeft.” Hij plaatst hier wel een kanttekening bij: deze score wordt berekend ten opzichte van branchegenoten. “Als branchegenoten zich sneller verbeteren dan de vastgoedfondsen in onze portefeuille, scoren onze vastgoedfondsen op het oog minder goed, terwijl ze toch duurzamer bezig zijn. Andersom geldt hetzelfde: je kunt een hoger percentage halen, maar dat zegt misschien meer over de beperkte vorderingen van branchegenoten dan over de vorderingen van de vastgoedfondsen in de portefeuille van Pensioenfonds ING.”

Beleggingsstrateeg Hellen Goorse vult aan: “Zo werkt het nu eenmaal met een benchmark. Deelnemende vastgoedfondsen scoren sterren op een schaal van 1 tot en met 5 ten opzichte van dat gemiddelde. Voor Pensioenfonds ING is het daarbij uiteraard ook belangrijk dat vastgoedfondsen financieel aantrekkelijk zijn. Wij beoordelen continu de samenhang tussen duurzaamheid en rendement.”

“Onze ambitie van een groei naar 70% is realistisch en past binnen de verduurzaming van de portefeuille. Pensioenfonds ING blijft met vastgoedmanagers in overleg hoe dit in de komen de jaren gerealiseerd kan worden.”

René Lorrier | Investment manager Pensioenfonds ING

Duurzaamheidsverslag 2023

Inhoudsopgave

Waarom belegt het Fonds mijn geld duurzaam en verantwoord?

Wat doet het Fonds aan duurzaam en verantwoord beleggen?

Hoe oefent het Fonds invloed uit?

2023 in cijfers

Welke ambities heeft het Fonds?

Duurzaamheidsverslag 2023

Oog voor maatschappij en milieu
